

„prix à forfait” van deze 10 dikke deelen slechts 100 francs bedraagt. Goedkoop kan het toch wel niet.

Leiden.

W. NOLEN.

MAX SCHÜLLER, *Parasitäre Krebsforschung und der Nachweis der Krebsparasiten am Lebenden*, Berlin. VOGEL & KREIENBRINK. 1903.

Onder dezen titel verscheen n°. 1 van een reeks aangekondigde „Abhandlungen aus dem Gebiete der Krebsforschung . . . herausgegeben von Prof. Dr. M. SCHÜLLER”.

Voor hen, die SCHÜLLER's brochure, indertijd door mij aangekondigd in dit *Tijdschrift* (31 Augustus 1901) hebben gelezen, bevat het nieuwe werk weinig nieuws. Voor hen die een overzicht wenschen van SCHÜLLER's ideeën en geen tijd of lust hebben het oorspronkelijke boek te lezen, moge het van nut zijn. De schrijver blijft bij zijn meening, dat de door hem beschreven en afgebeelde objecten in kankerweefsel parasieten zijn. Met vreugde kan echter worden geconstateerd, dat Schrijver zijn vroegere meening, als zouden die „parasieten” vermoedelijk „niedrige tierische Organismen” zijn, niet meer herhaalt. Trouwens, daarvoor was dan ook vooralsnog geen enkele reden.

G. C. J. VOSMAER.

INGEZONDEN.

IS DE HOMOEOPATHIE EEN STELSEL?

Naar aanleiding van het stuk van Prof. STRAUB in n°. 14 van dit *Tijdschrift*, welk artikel ik met genoegen heb gelezen, komt het mij gewenscht voor aan de collega's eenige nadere inlichtingen te geven omtrent het standpunt dat de moderne homoeopathie tegenwoordig inneemt en ik meen dat dit, wijl de meeste artsen onbekend zijn met het bestaan van een klassieke homoeopathische literatuur niet geheel overbodig is.

Prof. STRAUB zegt dat de homoeopaath gebonden is aan een stelsel.

Laat ons eens zien wat daarvan waar is.

Bij het hooren of lezen van het woord homoeopathie rijst gewoonlijk een verwarde voorstelling op van korreltjes, potenties, infinitesimale doses, psora, plus nog ettelijke min of meer dwaze theoriën vroeger of later door den een of anderen homoeopaath verkondigd. De tegenwoordige homoeopathie heeft met dit alles net zooveel gemeen als de tegenwoordige geneeskunde met die van 100 jaar geleden en is evenmin verantwoordelijk voor de afgetrokken bespiegelingen van enkele harer aanhangers als de officieele school. Het essentieele van de homoeopathie is de regel: „similia similibus curentur” d. w. z.: „dat men gelijksoortig met gelijksoortig behandelde”, of in beter verstaanbare taal:

Om in een gegeven ziektegeval het curatief werkend middel te vinden wende men een middel aan dat bij den gezonden mensch dergelijke physiologische veranderingen teweegbrengt als bij den zieke worden waargenomen m. a. w.: men wende een middel aan dat de zieke organen direct treft en de reactie van deze organen versterkt. Deze eisch voldoet dus aan een specifiek curatieve indicatie. Het is ongetwijfeld het ideaal van elken arts aan deze indicatie te kunnen voldoen, indien hij de „causa morbi” niet direct kan wegnemen en dus van handelen volgens causale indicatie geen sprake kan zijn.

Het „similia similibus” is alleen *middel* om met behulp der objectief en subjectief waargenomen symptomen het specifiek curatieve middel te vinden. Het is een geveulegeld woord dat niets verklaart, het is uitsluitend een middel (organon). Een onvermijdelijk gevolg is toediening van het geneesmiddel in relatief kleine doses om z.g. artsenij-symptomen, (vergiftigingsverschijnselen) te vermijden.

Alleen voor wat boven is geschreven is de moderne homoeopathie aansprakelijk: de rest hoe gewichtig ook van practisch standpunt is bijzaak.

Infinitesimale doses hebben met de homoeopathie geen dan een historisch verband. Het exclusieve dieet verdwijnt meer en meer evenals de zooveel bespottte korreltjes. Er is een strooming naar lagere diluties merkbaar en naar een geringere schatting (m. i. ten onrechte) der subjectieve symptomen. De homoeopathie heeft zich gezuiverd dank zij het nieuwe licht der laatste 30 jaren. Het gebied van behandeling der chron. ziekten met medicamenten alleen, is in onzen tijd belangrijk ingekrompen. Zoo heeft de tijd geleerd dat wij geen recht hebben de een of andere methode als de beste behandelingswijze van een ziekte te beschouwen. Nu heeft de chirurgie (en vaak terecht) terrein veroverd op de medicamenteuse therapie, doch wie zal zeggen of deze op haar beurt in de XXste eeuw niet weer terrein zal winnen. Is niet reeds menige katarakt in plaats van met het mes, langs medicamenteusen weg met succes behandeld? De regel „similia similibus curentur” is in de praktijk een betrouwbare leiddraad gebleken voor hen die er zich van weten te bedienen. DAHLKE zegt: „slechts hij die half verstaat, ziet een simulum overal of nergens”. Niet alle ziekten zijn, voor zoover onze kennis reikt, op de beste wijze met medicamenten behandeld, en niet voor alle ziekten bestaan causaal curatieve middelen of tenminste wij kennen er geen. Bij sommige aandoeningen, die zeer pijnlijk doch snel voorbijgaand zijn, *behoeft* de geneesheer, bij vele chronische ziekten *kan* hij helaas, niet anders dan palliatief optreden. Ook symptomatisch handelen is soms noodzakelijk.

De homoeopathie wil dus niet meer zijn dan een *methode* die haar sporen moet verdienen aan het ziekbed. Zij heeft als elke methode haar grenzen. Haar aanhangers zijn beoefenaren der geneeskunst en specialisten op het gebied der artsenij-therapie. Zij zijn *niet* gebonden aan een stelsel, doch maken gebruik van een *methode*, een *kunstregel* die niet meer wil zijn dan dat.

Zijn de tegenwoordige methoden zoo voldoende, dat langs allopathischen of anti-pathischen weg, door water of electriciteit de zieke menschheid genoeg wordt geholpen? Blijkbaar neen. Elke hulp moet welkom zijn. De homoeopathie is evenmin als een andere methode omnipotent en maakt daar ook geen aanspraak op,

hoop voldoende te hebben aangetoond dat de homoeopaath zich bindt aan een *methode* niet aan een *stelsel* of *leerstuk*. De chirurg bindt zich ook aan een methode, de electrotherapeut, de hydrotherapeut evenzoo. Waarom? Omdat één mensch in onzen tijd niet alle therapeutische methoden kan beoefenen wil hij die met onderscheiding uitoefenen. Afgezien van alle andere wetenschappelijke studiën in verwante of niet-verwante takken van wetenschap, is het „sim. sim. cur.” voor den homoeopaath ook een werkhypothese om te komen tot bepaalde groepen van middelen voor bepaalde ziekten. Is het streven naar specifiek curatieve middelen onwetenschappelijk? Ieder medicus zoekt er naar op zijn wijze. En zoo de stelling later onhoudbaar mocht blijken als met zoovele hypothesen reeds het geval is geweest, wat deert het, als zij maar vruchten afwerpt voor de praktijk? Is het wonder waar zoo weinig krachten bezig zijn om de hypothese te steunen met feiten, dat wij nog zoover van het doel zijn?

Doch het daagt in het Oosten. De iso-, organo- en serotherapie zijn van officieele zijde erkend als bruikbare methoden.

Wanneer zal de er mee verwante homoeotherapie aan de beurt komen voor ernstig objectief onderzoek aan het ziekbed door onze eerste mannen?

Wanneer zal de intolerante geest verdwijnen die in een aanhanger der homoeotherapeutische methode een onwetenschappelijke mensch doet zien? De homoeopathen weten andere methoden te waardeeren... en men zegt dat de homoeopathen dogmatici zijn. — Ons aller doel is zieken te genezen. — Dat men de methode „a fair trial” geve!

Het zou mij verheugen indien de Redactie van dit *Tijdschrift* een klein deel harer ruimte wilde *beschikbaar* stellen voor een nadere uiteenzetting der homoeopathische principes met gelegenheid voor kritiek. Wellicht zou het sommige collega's aansporen eens enkele homoeopathische polychresten aan het ziekbed te toetsen, die door 12000 hunner ambtgenooten over de geheele wereld, dagelijks worden aangewend.

Utrecht, 4 October 1903.

A. DE GROOT, *Med. doct., arts.*

De beteekenis en het gebruik van den grondregel der homoeopathen is al zoo dikwijls uiteen gezet, ook in dit *Tijdschrift*, dat, naar ik verwacht, de eerste alinea's van bovenstaand artikel onze lezers geen nieuws leeren.

Wanneer echter verderop deze regel een *methode* of een *werk-hypothese* genoemd wordt, dan moet ik, tot op zekere hoogte daartegen bezwaar maken.

Een *methode* om te behandelen is zij niet, alleen een methode om geneesmiddelen op te sporen. Daartegen zal niemand bezwaar hebben. Als een goed geneesmiddel op deze wijze gevonden wordt, dan zal elk medicus dat middel dankbaar gebruiken. Men heeft slechts bezwaar tegen de opvatting, dat slechts door dezen regel opgespoorde geneesmiddelen van waarde zouden zijn. Indien deze opvatting bij de homoeopathen niet mocht bestaan, dan zou ik het woord *stelsel* mogen terugnemen, maar dan vervalt ook het exclusieve standpunt, waaraan de homoeopathie haar invloed op het publiek ontleent. De homoeopathen zeggen immers, dat de meerderheid der medici *allopathen* (allotherapeuten) zijn, het *anders* doen dan zij.

Wanneer die grondregel werkelijk niet anders meer is dan een *werkhypo-*

these, dan is het met het isolement der homoeopathie gedaan. En dan zal het ook spoedig gedaan zijn met de krachtige overtuiging, die thans nog aan de homoeopathie een betrekkelijk succes verzekert. Een werkhypothese is een te zwak wapen voor de bewerking der publieke opinie en het grondvesten eener nieuwe school!

In beginsel neemt de Redactie van dit *Tijdschrift* stukken van homoeopathen even vlot, zelfs eerder op, dan stukken van niet-homoeopathen. De ervaring heeft echter geleerd, dat het eenige artikel van een homoeopaat, dat in de laatste 8 jaar werd ingezonden, moest worden teruggezonden, omdat het alleen uit de lucht gegrepen beweringen bevatte. De homoeopaat schreef ons later andere beweegredenen toe.

M. STRAUB.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officieele verslagen, enz.

Uit de begroting voor 1904 betreffende het Departement van Marine blijkt o. a., dat het korps officieren van gezondheid niet voltallig is; er ontbreken nl. negen officieren van gezondheid der 2de klasse. Er is f 1400.— uitgetrokken voor verbouwing van het naast het hospitaal der Marine te Willemsoord gelegen waschhuis, dat niet meer als zoodanig gebruikt wordt, tot een laboratorium voor bacteriologische en pathologische onderzoekingen, noodig om het hospitaal meer en meer te doen dienen tot applicatieschool voor de jongere officieren van gezondheid, zoomede om de inrichting te doen blijven beantwoorden aan de steeds klimmende eischen der geneeskundige wetenschap. In verband hiermede is het aantal officieren van gezondheid bij het hospitaal te Willemsoord met één vermeerderd, speciaal voor bacteriologische en pathologische onderzoekingen. Als bijlage is aan de begroting toegevoegd een beknopt verslag betreffende de gezondheidstoestand der Zeemacht in 1902. Hieruit blijkt, dat deze bevredigend zou kunnen genoemd worden, als niet de cholera in Ned. Indië een belangrijke verhooging van het sterftcijfer had veroorzaakt. Ondanks de krachtigste hygiënische maatregelen overleden 49 Europeesche schepelingen aan die ziekte. Beriberi kwam slechts in negen gevallen onder de Europeanen voor, zonder sterfgevallen.

Aan de begroting betreffende het Departement van Oorlog is niet veel bijzonders te ontleenen. Bij art. 90 (kosten vallende op het aanschaffen van geneesmiddelen) is f 2400.— meer geraamd dan in 1903. Dit bedrag is bestemd voor het aanschaffen van 20 raderbaren „DE MOOY”. De Memorie van Toelichting zegt, dat die aanschaffing wenschelijk is voor de reserve-verbandplaatsen en voor de sectiën der verbandplaatsafdeelingen. Hiervoor zijn in het geheel 100 stuks noodig, doch de aanschaffing zal verdeeld worden over vijf jaar. Er is een incompleet van 6 officieren van gezondheid der 2de klasse en van 107 reserve-officieren van gezondheid der 2de klasse.

In de begroting over 1904 betreffende het Departement van Waterstaat,